

DANSPLAINING

De Spielberg-industrie

COLUMN | Dan Hassler-Forest zoekt als de Indiana Jones van de filmwetenschappen maandelijks naar verborgen betekenissen en geheime kamers van de filmgeschiedenis.

Met zeven nominaties is Steven Spielbergs *The Fabelmans* dit jaar een van de grote kanshebbers bij de Oscars. Er zijn maar weinig regisseurs die zó sterk hun stempel op de ontwikkeling van hedendaags Hollywood hebben gedrukt als de regisseur van *Jaws*, *E.T.* en *Jurassic Park*. Toch flopte *The Fabelmans* genadeloos in de Amerikaanse bioscopen, en wist zijn vorige film *West Side Story* ook maar moeilijk een publiek te bereiken. Waarom lukt het de meest succesvolle regisseur aller tijden niet meer om over-eind te blijven in het huidige systeem?

Begin jaren zeventig was *The Godfather* het model voor een succesvolle Hollywood-productie: een film gebaseerd op een bestseller die zowel critici als het grote publiek kon bekoren, en die na een exclusieve draaiperiode in mooie filmtheaters in grote steden in de loop van een jaar of twee alle andere bioscopen wist te bereiken. De film had prestige, voedde de populaire cultuur, leverde geld op en was zelfs succesvol genoeg voor een vervolgfilm.

Dit model werd in 1975 voorgoed onderuit gehaald met het fenomenale succes van *Jaws*, die niet alleen als film een overweldigende achtbaanrit bood, maar die als eerste gebruikmaakte van een heel andere strategie. In plaats van een stapsgewijze distributie, waarbij de reputatie van de film in fases werd opgebouwd, zette Universal voor het eerst in op *saturation marketing*, marktverzadiging: posters, T-shirts, radiospotjes en billboards domineerden het straatbeeld toen de film in een recordaantal zalen tegelijk werd uitgebracht. Zo werd de moderne blockbuster geboren, als een evenement waar niemand omheen kon.

In een mum van tijd kwam dit nieuwe verdienmodel de filmindustrie te domineren. En naast zijn uitzonderlijke talent als filmmaker bleek Spielberg ook een neus te hebben voor wat het grote publiek aansprak. Zo produceerde hij naast zijn eigen films ook blockbusters als *Poltergeist*, *Gremlins*, *The Goonies* en *Back to the Future*, waardoor de naam Spielberg min of meer gelijk kwam te staan aan blockbusters.

Anno 2023 is dit model nog een paar stappen verder doortwikkeld. Hollywood investeert nauwelijks meer in originele scripts die getalenteerde filmmakers tot een grote hit kunnen maken—de industrie draait nu op franchisefilms van Marvel, DC, *Star Wars*, *Harry Potter* en nog een kleine handvol merknamen. In filmseries als deze is de regisseur een bijkomstigheid geworden: iemand die de acteurs op de set instrueert voordat technuten het eindproduct in rap tempo in elkaar schroeven.

Geen wonder dat het even pijnlijk als onvermijdelijk is om te constateren dat zelfs een naam als Spielberg het publiek niet meer de zalen in krijgt. *West Side Story* en *The Fabelmans* zijn allebei fantastische publieksfilms—maar ironisch genoeg is Spielberg in een veranderende filmindustrie door zijn eigen blockbuster-model overbodig gemaakt.

DAN HASSLER-FOREST

identiteit en verlossing. De indiefilm *Fairy Dance* en de driedelige serie *Murder in Big Horn* worstelen allebei met de tientallen vrouwen die in het afgelopen decennium verdwenen of vermoord werden in de Crow en Northern Cheyenne Nations.

INTERNATIONALE AMBITIE

De sfeer op het festival is gastvrij—ondanks de astronomische prijzen van zowat alles hier— wat een behoorlijk contrast vormt met het elitisme van het New York Film Festival. Een taak voor Hernandez om het zo te houden en het festival een plek te laten zijn voor iedereen die de trip hierheen kan betalen.

Sundance is historisch altijd een overwegend Amerikaanse aangelegenheid geweest, wat je terugzag in alles, van de programmering tot de gastenlijst en alles daartussen. De laatste jaren is het festival zich nadrukkelijk aan het positioneren als een plek voor de internationale filmgemeenschap en krijgt het steeds meer een vaste plek op de agenda van het internationale festivalcircuit. Dit jaar was er zelfs een centrale plek voor Europese films, waar Europees talent werd gekoppeld aan de Amerikaanse filmindustrie.

Steven Soderbergh, Ava DuVernay en Chloé Zhao zijn maar een paar van de makers die succesvolle carrières ontwikkelden nadat ze op Sundance waren ontdekt.

De festivalcompetities World Dramatic en World Documentary hebben als doel veelbelovende makers van over de hele wereld aan te trekken. De Nigeriaanse regisseur C.J. Obasi had z'n Sundance-debuut in The World Dramatic Competition met *Mami Wata*, een priemende monochrome fabel die het klassieke cliché van ouderwets-versus-vernieuwd uitdaagt en op z'n kop zet. Die vernieuwing zag je ook bij de Zuid-Afrikaanse filmmaker Milisuthando Bongela, van wie het opvallende debuut *Milisuthando* de egodocumentaire opnieuw lijkt uit te vinden; het persoonlijke coming-of-age essay was afgelopen november ook op IDFA te zien.

In *20 Days in Mauripol* geeft een team van Oekraïense journalisten nieuwe betekenis aan de term 'bearing witness' wanneer ze worstelen om de verschrikkingen van de oorlog te verslaan. In haar debuut *5 Seasons of Revolution* gebruikt de Syrische filmmaker Lina een spookachtig impressionistische stijl om haar persoonlijke verhaal van het leven tijdens een revolutie te laten zien, terwijl ze vecht voor vrijheid en autonomie. In deze competities waren 28 landen vertegenwoordigd.

DE BUZZ

Dus. Om welke films hing de *buzz* dit jaar? In ieder geval om *Magazine Dreams* van Elijah Bynu. Gedragen door een transformatieve performance van Jonathan Majors als een getormenteerde bodybuilder in een neerwaartse spiraal, zal deze verontrustende variant op Scorseses *Taxi Driver* ongetwijfeld aanleiding zijn tot tientallen diepte-analyses, met name over de manier waarop de film omgaat met mentale aandoeningen en de cultuur van incels en stans. Aan de andere kant van het spectrum stond Celine Songs zachtaardige romance *Past Lives* in de spotlight, waarschijnlijk de film die de beste recensies van het festival kreeg en een film die gelijkenissen heeft met Richard Linklaters *Before*-trilogie. De film draait om Nora en Hae Sung, twee jeugdliefdes die elkaar elke twaalf jaar ontmoeten.

Het was dit jaar niet zomaar een kwestie van terug naar normaal voor een festival dat stevig geworteld is in tradities maar dat ook flexibel genoeg is om zich aan te passen aan brede veranderingen in de filmindustrie en de wereld. Je zag er minder mensen over Main Street slenteren en de zalen zaten zeker niet altijd vol. CEO Joana Vicente van het Sundance Institute omschreef het gevoel zo, voorafgaand aan een van de vertoningen: "Het is verleidelijk te zeggen dat we terug bij elkaar zijn, dat het weer is zoals het was. Maar de waarheid is dat de wereld is veranderd. Onze industrie moet koers wijzigen en we kunnen niet zomaar terug naar hoe het was. De enige weg is vooruit." **fk**

MAGAZINE DREAMS